

УДК 159.922.4: 316.752

Крос-культурне дослідження ціннісних орієнтацій української та китайської студентської молоді

Павленко В.М., Пуертас С.Д.К.

Анотація

У роботі проведено теоретичний аналіз і емпіричне дослідження присвячене особливостям цінностей китайської та української студентської молоді. Цінності розглядаються як стандарти, які відображують життєвий вибір культури. Результати дослідження показали, що цінності китайської молоді, на відміну від української, мають більш виражений консервативний характер, а цінності українських студентів відповідно більш динамічний.

Ключові слова: культурні цінності, індивідуальні цінності, досяжність цінностей, студентська молодь.

Аннотация

В статье осуществлен теоретический анализ и эмпирическое исследование особенностей ценностных ориентаций украинской и китайской студенческой молодежи. Ценности рассматриваются как стандарты, которые отображают жизненный выбор культуры. По результатам исследования делается вывод о том, что ценности китайской молодежи, в отличие от украинской, имеют более выраженный консервативный характер, а ценности украинских студентов - более динамичный.

Ключевые слова: культурные ценности, индивидуальные ценности, доступность ценностей, студенческая молодежь.

Annotation

In the article the theoretical analysis and empirical research of the features of the value aspects of Ukrainian and Chinese youth was fulfilled. The values are examined as standards and principles of life which influence vital choice of the culture and are reflected in her national mentality. The results of the research has shown that values of the Chinese youth, in contrast to Ukrainian, have more expressive conservative character, and conformably, the values of the Ukrainian students are more dynamic.

Keywords: cultural values, individual values, availability of values, student youth.

Постанова проблеми. У сучасному суспільстві проблема міжнаціональних відносин та особливостей сприйняття своєї нації є однією з найбільш актуальних. Розуміння даних феноменів і вивчення специфіки їх психологічного оформлення повинно відобразити одне з головних завдань сучасних психологічних досліджень. У свою чергу ціннісні орієнтації складають ядро національної культури та менталітету, тому їх вивчення дає значну інформацію щодо базових особливостей та динаміки розвитку культури [3].

Розгляд ролі ціннісних орієнтацій у соціально-психологічному просторі юнацтва має особливе значення для гуманітарних наук тому, що саме в юнацькому віці людина найбільш чутлива до новітніх соціальних тенденцій, тому ціннісні орієнтації молоді є індикаторами процесів соціально-психологічних змін [1].

Актуальність крос - культурних досліджень цінностей юнацтва особливо підвищується з моменту вступу України до Болонського процесу, який передбачає тісну взаємодію культур та молоді на навчальному просторі, що підіймає проблему акультурації [3]. Проблема адаптації до цінностей іншого суспільства постає найбільш гостро у випадку взаємодії віддалених культур, які історично розвивалися окремо. Прикладом може стати українська та китайська культури. На даний час в українських вищих навчальних закладах здобуває професію велика кількість студентів з Китаю. Наприклад, тільки у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна навчаються біля 700 китайських студентів. Порівняльний аналіз цінностей зазначених груп міг би дозволити не тільки глибше пізнати рідну культуру, але й надати інформацію щодо можливих заходів по адаптації китайських студентів до норм українського суспільства та навчального процесу. Однак, аналіз сучасної наукової літератури показав, що на сьогоднішній день немає порівняльних досліджень цінностей українських та китайських студентів, що підтверджує практичну актуальність даної роботи.

З іншого боку, не зважаючи на те, що наукові дефініції «цінностей» для багатьох дослідників є ідентичними, будь то ідеї, установки чи принципи життя, залишається відкритим питання структури та рівнів прояву цінностей.

Так, у радянській психології сформувалася традиція розгляду ціннісних орієнтацій як складової спрямованості особистості, що пішла від праць С.Л. Рубінштейна й О.М. Леонтьєва, і була продовжена в роботах Б. Г. Ананьєва, Д. Н. Узнадзе, Л. І. Божович, Б.Д. Паригіна, А.І. Донцова, Л.І. Анциферової, В.С. Мухіної, А.А. Бодальова, Г.Г. Дилигенського, В. Г. Алексєєвої й багатьох інших дослідників [1; 2; 4].

У сучасних дослідженнях, зокрема, у роботах Б.С. Братуся, Г.Є. Заленського, Е.І. Головахи, Г.Л. Будинайте, С.С. Бубнової, Т.В. Корнілової, Є.Б. Фанталової та ін., цінності розглядаються як складна ієрархічна система, що знаходиться на перетині мотиваційно - потребової сфери особистості й світоглядних структур свідомості, виконуючи функції регулятора активності людини [1].

У зарубіжній психології одним з найпоширеніших підходів до вивчення цінностей є концепція М. Рокича, який стимулював живий інтерес до цінностей серед психологів тим, що запропонував чітке визначення поняття "цінності" і розробив легкий у використанні інструментарій по їх вивченню [1]. Серед сучасних зарубіжних теорій цінностей можна виокремити теорії «Загальнолюдських цінностей» Ш. Шварца, «Матеріалістичних – пост матеріалістичних цінностей» Р. Інглехарда, «Соціальних цінностей» Г. Хофстеда та теорію «Індивідуалістичних - колективістських цінностей» С. Томкінса [1; 2; 4].

Таким чином, багатьма вченими виділена низка характеристик, сфер прояву та функціонування цінностей (С.Л. Рубінштейн, О.М. Леонтьєв, В.О. Ядов, Є.Б. Фанталова, М. Рокич, Ш. Шварц, Г. Хофстед, С. Томкінс та ін.), які майже не розглядалися як єдине структуроване ціле, у тому числі у крос – культурних дослідженнях, що й зумовлює значущість вивчення даного конструкту і складає теоретичну актуальність нашої роботи.

Об'єкт – ціннісно-сміслова сфера.

Предмет – особливості ціннісних орієнтацій китайських та українських студентів.

Мета – виявити особливості ціннісних орієнтацій української та китайської студентської молоді.

Завдання:

1. Провести теоретичний аналіз проблеми ціннісних орієнтацій і культурних цінностей;
2. Дослідити ціннісні орієнтації українських студентів;
3. Вивчити ціннісні орієнтації китайських студентів;
4. Провести порівняльний аналіз ціннісних орієнтацій української та китайської студентської молоді.

У дослідженні взяли участь 63 студента у віці від 18 до 22 років, які навчаються у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна на економічному факультеті та факультеті психології. Серед них 30 громадян України (42 % - чоловіки, 58 % - жінки) та 33 громадянина Китаю (43% - чоловіки, 57 % - жінки).

Методики та організація дослідження. Для вирішення поставлених завдань нами були обрані наступні методики:

1) Для збору демографічної інформації - **анкета**. Дана анкета являє собою перелік з семи питань, які дозволяють зібрати дані про стать, вік, віросповідання, релігійність досліджуваних, а також про місце їхнього постійного проживання, спеціальність та етнічну ідентичність.

2) Для виявлення особливостей цінностей студентської молоді на культурному рівні була використана авторська модифікація методики «**Ціннісні орієнтації**» Ш. Шварца.

В оригіналі дана методика являє собою перелік з 57 цінностей, які є тією чи іншою мірою значущими для різних культур. Методика складається з двох частин. У першому списку представлені термінальні цінності, виражені у вигляді іменників. У другому списку – інструментальні цінності, виражені у вигляді прикметників. Досліджуваному пропонується оцінити значущість кожної цінності як керівного принципу його життя за семибальною шкалою.

Для поглиблення аналізу культурних цінностей нами були внесені до методики наступні зміни. Кожну з 57 цінностей ми запропонували оцінити за наступними параметрами: «Наскільки важлива для мене дана цінність як керівний принцип мого життя?»; «Наскільки дана цінність досяжна для мене на сьогодні?»; «Наскільки дана цінність є важливою у традиційній українській культурі?»; «Наскільки дана цінність є важливою у сучасному українському суспільстві?».

Досліджуванним пропонувалось оцінити цінності за цими параметрами за шкалою від «1» до «7». Для кожного питання надавалась своя градація відповідей.

На нашу думку, запропоновані параметри аналізу культурних цінностей дозволять: оцінити важливість культурних цінностей, рівень їх досяжності, виявити конфліктні зони між бажаними та досяжними цінностями, проаналізувати уявлення групи про динаміку культури та її цінностей, проаналізувати рівень ідентифікації групи з культурою.

3) Для вивчення особливостей цінностей студентської молоді на індивідуальному рівні була використана методика Ш. Шварца «Профіль особистості».

Методика Ш. Шварца дозволяють діагностувати десять типів цінностей, відповідно до наступних мотиваційних цілей. **Конформізм** – обмеження дій, схильностей і прагнень, які можуть зашкодити іншим або порушити соціальні очікування чи норми. **Безпека** – гармонія і стабільність, "безпека для мене і моїх близьких". **Традиція** – символ групової солідарності, вияв єдиних цінностей та гарантія виживання. Має переважно форму релігійних обрядів, вірувань, норм поведінки; **Влада** – прагнення розподілу у міжособистісних стосунках на домінування/підпорядкування. **Саморегуляція** – провідна мета цього типу цінностей – незалежність думок і дій, можливості вибору, творчість у процесі діяльності. **Доброзичливість** – добротність, спрямована на забезпечення благополуччя близьких у щоденному спілкуванні. **Стимуляція**. Її біологічним підґрунтям є потреба у постійній стимуляції, постійному стані збудження, прагнення новизни. **Досягнення** – особистий успіх завдяки вияву

компетентності. **Універсализм** – розуміння, прийняття, толерантність, захист благополуччя всіх людей та природи. **Гедонізм** – насолода, чуттєве задоволення.

Обидві методики Шварца були адаптовані для російської вибірки Лебедевою Н.М. [2], а пізніше – Карандашевим В.М. [1].

4) Для аналізу термінальних цінностей та сфер реалізації цінностей групи – **«Опитувальник термінальних цінностей»** І.Г. Сеніна. Методика дозволяє оцінити, по-перше, рівень значущості 9-ти термінальних цінностей: «власний престиж», «високий матеріальний добробут», «креативність», «активні соціальні контакти», «саморозвиток», «досягнення», «духовне задоволення», «збереження власної індивідуальності». По-друге, вона дозволяє дослідити, у яких сферах життєдіяльності реалізуються ті чи інші цінності групи. Приклади сфер життєдіяльності: «сімейне життя», «навчання та освіта», «професійне життя», «сфера захоплень» тощо.

Методики дослідження були переведені на китайську мову за допомогою техніки подвійного перекладу. Для групи китайських та українських студентів умови проведення дослідження були ідентичними.

Статистичний аналіз отриманих даних проводився за допомогою пакету SPSS.

Результати дослідження та їх обговорення. Почнемо з опису узагальненої характеристики ціннісних орієнтацій груп.

Характеристика цінностей українських студентів. На нормативному та індивідуальному рівнях у групі досліджуваних простежується значущість цінностей динамічного суспільства (висока значущість цінностей блоків «Доброта», «Саморегуляція», «Гедонізм»), що становить моральну базу для розвитку демократії й активної громадської позиції. В основі принципів життя досліджуваних лежить доброзичливість, сфокусована на благополуччі у повсякденній взаємодії з близькими; потреби незалежності, самостійності у виборі способів дії, творчості, самоконтролю й інших формах активності; прагнення групи до насолоди життям. Спостерігається віддалення групи від культурних та релігійних звичаїв та низьке слідування їм, низька значущість

соціального підпорядкування та цінностей впливу, низька значущість толерантності (низька значущість цінностей блоків «Традиційність», «Влада», «Універсалізм»).

Згідно з моделлю «Динамічних відносин між ціннісними типами» Ш. Шварца, цінності українських студентів по осі «консерватизм – відкритість змінам», орієнтовані на зміни. По осі «самопіднесення – самотрансценденція» не виявлено домінуючої орієнтації, що говорить про наявність конфлікту в організації цінностей.

Найбільш досяжними для групи є цінності блоків «Доброта», «Гедонізм», «Саморегуляція» та «Конформність». Таким чином, на думку членів української групи, вони мають змогу реалізувати прагнення до насолоди життям, аффіліації, самоконтролю та слідування груповим нормам більшою мірою, ніж інші, однак не в повній мірі. Знайдено статистичні розбіжності між показниками значущості й досяжності цінностей блоків «Самостійність» (при $p \leq 0,021$), «Гедонізм» (при $p \leq 0,03$), що може вказувати на конфліктогенну зону функціонування групи. Найменші показники досяжності отримали цінності блоку «Влада», що відображує низьку значущість цінностей цього блоку.

Для традиційної української культури, на думку студентів, найбільш важливими є цінності блоків «Влада», «Конформність», «Традиційність» - мотиваційний тип «Консерватизм» та «Доброта» - тип «Самотрансценденція». Виявлений варіант відображує уявлення молоді про чітке диференціювання соціальних статусів у традиційній культурі, потребу у контролі та домінуванні над іншими; контролі дій, що можуть викликати покарання з боку соціуму; потребу в афіліації, взаємодії з близькими та потребу у чіткому слідуванні релігійним та культурним традиціям.

Оцінюючи цінності сучасного українського суспільства, студенти відзначили прагнення українців до насолоди життям, впливу, чіткого диференціювання соціальних статусів, потребу у досягненні соціального, професійного, творчого успіху та віддалення від традицій, звичаїв та цінностей толерантності (висока значущість цінностей «Влади», «Досягнення», «Гедонізму» та низька значущість цінностей «Традиційності»,

«Універсалізму»), що розкриває головне прагнення культури до самопіднесення.

Таким чином, на думку студентів, традиційні українські цінності орієнтовані на збереження групової цілісності, а цінності сучасної культури - на самопіднесення, реалізацію індивідуального потенціалу.

Найважливішими для групи українських студентів є термінальні цінності «індивідуалізму», «розвитку» та «духовного задоволення» (методика «ОТеЦ»). Група характеризується прагненням до незалежності, збереження неповторності свого особистого життя, поглядів; прагненням до задоволення життям та саморозвитку, що підтверджує результати попередніх методик.

Найбільш значущими сферами життєдіяльності української молоді виявились сфери «Суспільного життя» й «Навчання та освіти». Це дозволяє зробити висновок про включення групи до суспільно-політичного життя країни та її прагнення до розвитку своїх професійних якостей та ерудиції. Найменш актуальними є сфери «Сімейного життя» та «Захоплень». Цінності «індивідуалізм», «розвиток» та «духовне задоволення» найбільше реалізують себе у сферах «Навчання та освіта» та «Сімейне життя».

Характеристика цінностей китайських студентів. До найважливіших нормативних цінностей групи відносяться цінності блоку: «Конформність», «Доброта», «Універсалізм», що свідчить, по-перше, про високу цінність контролю дій, які можуть зашкодити іншим та привести до соціального покарання, по-друге, про стійку просоціальну позицію та доброзичливість, сфокусовану на благополуччі у повсякденній взаємодії з близькими, по-третє, вказують на значущість прояву терпіння, збереження себе та природи. На рівні індивідуальних пріоритетів виявлено високу значущість поведінки спрямованої на власну безпеку та стабільність в суспільстві, збереження благополуччя оточуючих при взаємодії, збереження природи («Безпека», «Доброта» та «Універсалізм»). Що свідчить про орієнтацію культурних та індивідуальних цінностей групи на «консерватизм» та «самотрансценденцію».

Найбільш досяжними для китайської молоді є цінності блоків «Конформність», «Доброта», «Традиційність», найменш досяжні цінності

блоків «Стимулювання» та «Влади». Дані вказують на те, що молодь має змогу реалізувати потреби у слідуванні нормам культури, афіліації, тобто потреби консервативного та просоціального характеру.

Цікавими для нас є статистичні розбіжності між показниками значущості та досяжності цінностей за блоками «Стимуляція» (при $p \leq 0,020$), «Досягнення» (при $p \leq 0,005$), «Самостійність» (при $p \leq 0,01$). Китайські студенти не можуть на бажаному рівні реалізувати свої прагнення до самостійності, різноманіття відчуттів та реалізації своїх навчальних та професійних умінь. Отримані дані можуть відображати ситуацію знаходження закордоном, матеріальну залежність від родичів, фактори культурного та мовного бар'єру, що не дають групі гідним чином реалізувати себе у навчанні.

На погляд китайських студентів, їх традиційна культура прагнула до глибоких життєвих відчуттів, була багатою на традиції та була сповненою поваги до них, в ній цінувалась дисципліна та слідування груповим нормам (значущість блоків «Стимулювання», «Конформність» та «Традиційність»).

Сучасна китайська культура складається насамперед з цінностей «Конформності», «Доброти» та «Саморегуляції». Тобто, на думку групи, сучасна китайська культура проявляє себе у цінностях самодисципліни, значущості групової думки, збереження комфорту оточуючих, афіліації, та незалежності. Виявлені ціннісні блоки розділяють різні мотиваційні цілі, тому разом можуть утворювати конфлікт в функціонуванні культури чи вказувати на її різнобічний розвиток. Треба відмітити, що при оцінці традиційної і сучасної культур та власних принципів життя китайські студенти відмітили значущість цінностей блоку «Конформність», що може складати ціннісне «ядро» китайської культури та вказувати на її колективістські корені.

Найважливішими термінальними цінностями для китайської молоді є «досягнення», «матеріальний добробут» та «індивідуалізм». Досліджувані прагнуть до отримання конкретних результатів у професійній та навчальній діяльності, цінують свій час. Свої досягнення вони значною мірою орієнтують на здобуток у майбутньому матеріальної винагороди, що підвищує їх самооцінку. Цінності «досягнення» та «матеріальний добробут» найбільше

асоціюються у них з сферою «Навчання та освіта», що вказує на значущість для них саме цієї сфери життєдіяльності.

Таким чином, на підставі отриманих даних можна зробити висновок про те, що на даний час найбільш актуальними та значущими для китайських студентів є цінності та сфери життєдіяльності, пов'язані з їх навчанням, розвитком професійних знань та умінь.

Порівняльний аналіз цінностей груп. У результаті порівняльного аналізу культурних цінностей досліджуваних груп за допомогою критерію – U Манна – Уїтні, було виявлено статистично значущі розбіжності за блоками «Традиційність» (при $p \leq 0,001$), «Конформність» (при $p \leq 0,01$), «Безпека» (при $p \leq 0,003$) з вищими показниками у китайських студентів та за блоком «Стимулювання» (при $p \leq 0,03$) з вищими показниками в українських студентів.

Це говорить про те, що група китайських студентів більше за українську молодь цінує та поважає свої культурні традиції. За даними дослідження Ш. Шварца для подібних груп характерна єдність та консолідованість цілей [6]. У порівнянні з українцями китайські студенти також вважають більш необхідним стримувати та контролювати свою поведінку й бажання, які можуть зашкодити іншим чи не відповідають соціальним очікуванням. Українські студенти, у свою чергу, більше керуються цінностями різноманітності життя, більше прагнуть яскравості та глибини відчуттів.

Таким чином, культурні цінності китайських студентів носять більш консервативний характер в порівнянні з українцями. Цінності українських студентів більш динамічні.

На рівні індивідуальних пріоритетів найбільша різниця за значущістю цінностей простежується за блоками «Конформність» (при $p \leq 0,001$), «Безпека» (при $p \leq 0,01$), «Традиційність» (при $p \leq 0,002$) з вищими показниками у китайських досліджуваних та за блоком «Гедонізм» (при $p \leq 0,012$) з вищими показниками у групі українських студентів.

Наведені результати свідчать про те, що китайські студенти при рішенні життєвих проблем та у повсякденній поведінці більшою мірою, ніж українські студенти, керуються принципами консервативної спрямованості, що

відображається в акцентах на прислуханні до думки інших, самодисципліні та контролі поведінки, турботі про свою безпеку та слідуванні реакціям, поширеним у сім'ї та культурі. Група українських досліджуваних більшою мірою, ніж група китайських студентів, керується у своїй поведінці принципами задоволення життям.

Вищезазначені результати співпадають з отриманими в дослідженні даними про особливості цінностей культурного рівня. Це підтверджує висновок про те, що на обох рівнях – культурному та індивідуальному – для китайської молоді характерним є консерватизм, що не характерно для українців.

Виявлено значущі розбіжності між двома досліджуваними групами за показниками досяжності цінностей за блоками «Традиційність» (при $p \leq 0,002$), «Універсалізм» (при $p \leq 0,03$), «Безпека» (при $p \leq 0,01$), «Конформність» (при $p \leq 0,002$) з більшими показниками у китайських студентів. Іншими словами, китайські студенти в більшій мірі, ніж українська молодь, мають змогу приєднатися до культурних норм поведінки та звичаїв, відчувати безпеку та стабільність суспільства, прислухатися та впливати на думку інших.

Розглянемо особливості сприйняття цінностей культури. Українські студенти вважають традиційну культуру України (порівняно з оцінкою своєї традиційної культури китайськими студентами) в більшій мірі терплячою до оточуючих та природи – розбіжності за блоком «Універсалізм» (при $p \leq 0,024$). Китайські студенти, порівняно з українськими досліджуваними, виділили більшу значущість для своєї традиційної культури цінностей блоків «Традиційність» (при $p \leq 0,047$), «Конформність» (при $p \leq 0,021$), «Влада» (при $p \leq 0,001$). Ці відмінності розкривають, по-перше, більш консервативну спрямованість цінностей традиційної китайської культури на відміну від української, по-друге, розкриває більш виражену спрямованість української традиційної культури до «самотрансценденції».

У сприйнятті цінностей сучасної культури було виявлено розбіжності за блоками «Самостійність» (при $p \leq 0,04$), «Стимулювання» (при $p \leq 0,07$), «Універсалізм» (при $p \leq 0,03$), «Досягнення» (при $p \leq 0,047$), «Безпека» (при $p \leq 0,045$), «Традиційність» (при $p \leq 0,003$), «Влада» (при $p \leq 0,02$),

«Конформність» (при $p \leq 0,001$) з вищими показниками у групи китайських студентів.

Тобто, на відміну від українських студентів, китайські студенти вважають свою сучасну культуру в більшій мірі консервативною та стабільною, культурою, що поважає свої традиції і є самостійною та незалежною від впливу інших держав, культурою, що цінує безпеку свою та інших та прагне до глибини відчуттів та отримання високих результатів у реалізації своїх планів. Таким чином, головною відмінністю китайських культурних цінностей від українських є їх чітка проконсервативна спрямованість, що може свідчити про узгодженість та стабільність цінностей у часі. Такі тенденції надають молоді більш чіткі орієнтири соціальних очікувань та орієнтири власного розвитку.

Цікавим є й той факт, що за даними попереднього аналізу принципи життя китайських студентів та їхнє сприйняття цінностей сучасної та традиційної культури співвідносяться більш гармонійно, ніж в українських студентів. Це говорить, по-перше, про наявність чіткого та стабільного ціннісного «ядра» культури; по-друге, про рівень національної ідентифікації, який у китайської молоді вищий за рівень ідентифікації української молоді.

За результатами «Опитувальника термінальних цінностей» виявлені розбіжності у значущості цінностей «креативу» (при $p \leq 0,005$) та сферою життєдіяльності «Сімейне життя» (при $p \leq 0,029$) з вищими показниками у групи китайських студентів. Ці дані вказують на те, що українські студенти, на відміну від китайських, менше цінують відносини зі своєю сім'єю, менше часу проводять з рідними та близькими, менше займаються вирішенням сімейних питань. Для китайські студентів також більш характерним є прагнення реалізувати свої творчі здібності та привнести їх в різні сфери свого життя.

Таким чином, ми проаналізували особливості цінностей китайської та української студентської молоді. Нами знайдено і описано розбіжності між принципами життя груп, досяжністю цінностей, сприйняттям цінностей своєї традиційної та сучасної культури. На цій підставі ми можемо зробити узагальнені висновки.

Висновки.

1. Культурні та індивідуальні цінності китайських студентів орієнтовані на «консерватизм» та «самотрансенденцію». Цінності українських студентів відтворюють «відкритість культури до змін». За ціннісними типами «самопіднесення – самотрансенденція» в української групи не виявлено домінуючої орієнтації, що говорить про наявність конфлікту в організації цінностей.

2. Для українських студентів найбільш досяжними є цінності доброти та гедонізму, для китайських студентів - цінності конформізму та доброти. Для обох груп найменш досяжними є цінності соціального домінування та влади. На відміну від показників українських студентів, співвідношення значущості й досяжності цінностей у китайських студентів є більш гармонійним.

3. В уявленні українських та китайських студентів цінності їх традиційної культури мають консервативний характер. Проте українські студенти відмітили також високу толерантність традиційної української культури, а китайські студенти акцентували високе значення соціальної ієрархії та конформності, характерних для традиційної китайської культури.

4. При оцінці цінностей сучасної культури, китайські студенти, на відміну від української молоді, відмітили їх гармонійне співвідношення з цінностями традиційної культури та відносно більшу значущість традицій. Українські досліджувані, на відміну від китайських студентів, відмітили спрямованість цінностей сучасної України на самопіднесення та віддалення від традицій.

5. Китайські студенти ідентифікують себе з цінностями сучасної китайської культури, яка зберігає значущість конформізму та більше, ніж традиційна культура, цінує толерантність та самостійність. Українські студенти не співвідносять себе ні з цінностями консерватизму традиційного українського суспільства, ні з цінностями самопіднесення сучасної української культури, але розділяють відкритість до змін сучасної культури.

6. Ієрархія термінальних цінностей українських студентів співпадає з значущістю нормативних та індивідуальних цінностей та реалізує потреби у афіліації, насолоді життям та самостійності. Значущими термінальними цінностями китайських студентів є цінності досягнення та матеріального

добробуту. На відміну від українських досліджуваних, для китайських студентів більш значущими є цінності «креативу».

7. Для українських студентів найбільш важливими сферами реалізації цінностей є сфери суспільного життя та навчання. До найважливіших сфер життєдіяльності китайських студентів відносяться сфери навчання та професійного життя. На відміну від китайських студентів, для української молоді менш значущою є сфера сімейного життя.

Література.

1. Карандашев В.Н. Методика Шварца для изучения ценностей личности: концепция и методическое руководство. / В.Н. Карандашев. – СПб.: Речь, 2004. – 70 с.

2. Лебедева Н.М. Культура и отношение к здоровью: Россия, Канада, Китай / Н.М. Лебедева. – М.: Изд. РУДН, 2007. – 250 с.

3. Павленко В.Н. Общая и прикладная этнопсихология: [учебное пособие]. / В.Н. Павленко, С.А. Таглин. – М.: Т-во научных изданий КМН, 2005. – С. 111 - 150.

4. Семків І. І. Поляки та українці у ціннісно-нормативному вимірі суспільства [Електронний ресурс] / І. І. Семків – 10 с. – Режим доступу до статті. http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppp/2008_8/46%20-%20Semkiv.htm

5. N. Lebedeva Psychological and cultural adaptation of Chinese student in Russia / N. Lebedeva // The Book of Abstracts of XVIII International Congress International Association for Cross-Cultural Psychology. Xi'an, 2004. p. 115. – Режим доступа к статье.: www.hse.ru/org/persons/140031